

організовувати навчальну творчу діяльність студентів, її методичне забезпечення, потребує внесення змін у навчальний процес і матеріально-технічне забезпечення навчального процесу. Організація проектно-технологічної діяльності сприяє не тільки розвитку творчих здібностей студентів, але й позитивно впливає на систему освіти, оскільки сприяє підвищенню кваліфікації педагогічних працівників, удосконаленню форм організації, методичного забезпечення та матеріальної бази навчального закладу.

Виконання творчих завдань і проектів є основою для подальших дослідницьких кваліфікаційних робіт. Навчальні й наукові дослідження, що ґрунтуються на індивідуальних особливостях та інтересах, цілеспрямовано сприяють формуванню професійної самосвідомості майбутніх учителів технологій.

Висновки. У сучасних умовах реформування освітньої галузі “Технології” проектно-технологічна діяльність відіграє важливу роль у процесі підготовки майбутніх учителів технологій: дозволяє ефективно підготувати студента до майбутньої педагогічної діяльності в школі.

Використана література:

1. Кондрашова Л. В. Морально-психологічна готовність студентів до вчительської діяльності / Л. В. Кондрашова. – К. : Вища школа, 1987. – 56 с.
2. Кулінка Ю. С. Проектно-технологічний підхід у підготовці майбутніх учителів технологій до превентивного виховання. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2011. – № 3. – 340 с.
3. Навчальна програма “Трудове навчання. 5-9 класи”. Нова редакція рекомендована Міністерством освіти і науки України (лист від 27.08.10 № 1/11-8205). За загальною редакцією В. М. Мадзігона. Режим доступу до журн.: http://www.mon.gov.ua/education/average/new_pr
4. Т. Кравченко, О. Коберник Методика проектного навчання на уроках обслуговуючої праці в 5 класі / Т. Кравченко, О. Коберник. – К: Шк. світ, 2006. – 200 с. – Бібліограф. : с. 198– 199.

Николайчук С. П. Проектно-технологическая деятельность будущих учителей технологий в процессе их профессиональной подготовки

В статье раскрыто содержание проектно-технологической деятельности, проанализирована ее роль в процессе подготовки будущих учителей технологий.

Ключевые слова: проектно-технологическая деятельность, подготовка будущих учителей технологий.

Nikolaychuk S. P. Project-technological activity of future teachers of technologies in the process of their professional preparation

In the article is exposed maintenance project-technological to activity, its role is analysed in the process of preparation of future teachers of technologies.

Keywords: project-technological activity, preparation of future teachers of technologies.

Новіцька Т. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Проаналізовано етапи становлення освіти в різні історичні епохи, виокремлено її характерні риси. Розглянуто історико-педагогічні проблеми освітньо-виховного процесу. Визначається місце людини в освітній діяльності. Підкреслюється визначальна роль освіти в процесі формування світогляду особистості.

Ключові слова: освіта, навчання, виховання, педагогіка, людина, світогляд, освітня діяльність, евристична бесіда.

“Як відомо, освіта (рос. – “образование”; англ. – “education”; нім. – “bildung”; грецьк. – “paideia”) – це суспільний процес (діяльність, інституція) розвитку і саморозвитку особистості, пов'язаний з оволодінням соціально значущим досвідом, втіленим у знаннях, вміннях, навичках творчої діяльності, чуттєво-ціннісних формах духовно-практичного освоєння світу. Освіта – це, насамперед, процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії учителя (педагога) і учня (студента), спрямованої на передачу (засвоєння) знань, формування вмінь і навичок, виховання культури мислення і почуття, здатності до самонавчання і самостійної життєтворчої діяльності” [4, с. 8].

“Принциповим, при цьому, є положення про те, що означений процес має *суспільний характер*, тобто здійснюється в суспільстві, суспільним чином, і за суспільно визначеними стандартами. Які б індивідуальні форми не набував він в тому чи іншому історично конкретному типі культури чи субкультури, врешті-решт саме суспільство визначає його сутність і спрямованість, пріоритети і цінності, мету і спосіб організації” [4, с. 9].

Аналіз публікацій та досліджень. Освіта є предметом дослідження багатьох творів відомих учених у різні часи. Так, педагогічне знання Давньої Греції представлено в роботах Сократа, Аристотеля, Платона та багатьох інших.

Питання щодо теорій навчання і виховання постає у центрі уваги таких видатних мислителів як Ф. Вольтер, Гельвецій, Ж.-Ж. Руссо,

Д. Локк, Я. Коменський, К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський.

В свою чергу, у сучасній вітчизняній літературі про роль освітньо-виховного процесу пишуть В. Андрущенко, М. Култаєва, Г. Волинка,

В. Бех, С. Клепко, І. Предборська та інші.

Метою даної роботи є дати аналіз етапів становлення сучасної освіти в різні історичні епохи, проаналізувати притаманні їй риси, а також з'ясувати роль та місце людини в освітньо-виховному процесі.

Освітній процес в первісному суспільстві безпосередньо пов'язаний з способом життя людей та з потребами, що виникають у суспільстві в даний період. М. В. Левківський у підручнику з історії педагогіки описує становлення і розвиток педагогічної діяльності в цей час. Враховуючи вище зазначене даний процес умовно можна поділити на декілька етапів (рис.1).

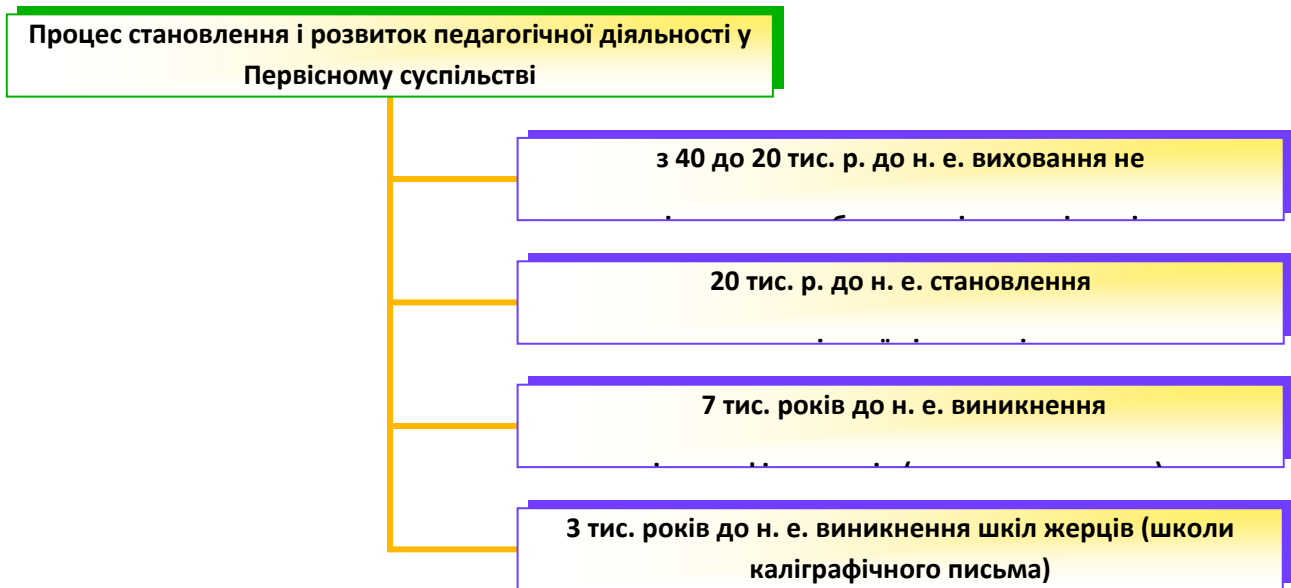

Рис. 1 Етапи становлення педагогічної діяльності у Первісному суспільстві

Охарактеризуємо дані етапи та з'ясуємо, що розуміли під поняттям виховання в первісному суспільстві. Також спробуємо окреслити що ж саме являла собою тогочасна школа і чого в ній навчали.

Період розвитку суспільства з 40 до 20 тис. до н.е. отримав назву раннього матриархату. У цей час люди стали проживати родами. Виокремлювались певні звичаї та традиції, а також ранні родоплемінні культу: магія, анімізм, фетишизм, тотемізм. Виховання молодих дітей без перебільшення можна назвати “родовим”. Воно не виділялося в особливу соціальну діяльність, а було пов’язане з безпосереднім виконанням побутових обов’язків [3, с.22].

В часи пізнього матриархату (20 тис. років до н. е.) починає зароджуватися такий вид діяльності як землеробство, виокремлюються знаряддя праці. У зв’язку з цим на старших людей роду покладено спеціальну соціальну функцію – підготовку дітей до життя. Слід підкреслити, що хлопчиків і дівчаток готували окремо. Значна увага приділяється першим законам людського співжиття: *табу і толіону*. (“*Табу* – (з гавайської) – не робити чогось недозволеного, щоб не шкодити самому собі. *Толіон* – закон кривавої помсти”) [3, с.23]. У цей час з’являються перші навчальні заклади в яких тепер займаються не лише трудовим вихованням, а й знайомлять з релігійними культурами, такі заклади називалися “будинками молоді” [3, с.23].

У часи проживання племен інків та майя на територіях сучасної Мексики за 7 тис. років до н.е. починають виникати Піктографічні школи або як їх ще називали школи мальованого письма, які вважають найдавнішими у людській цивілізації.

Пізніше приблизно у IV тисячолітті до н. е. з’являються школи жерців (школи каліграфічного письма). У школах жерців навчалися хлопчики із жрецьких родин, які вивчали ієрогліфи (читання), письмо, рахунок, арифметику, астрономію, давньоєгипетський релігійний культ. Виникнення таких шкіл зумовлене епохою, оскільки саме в цей час виникає рабовласницька держава Єгипет на чолі з фараоном [3, с.24].

Не можливо не помітити, що риси притаманні сучасному розумінню понять освіта і виховання, зустрічаються вже у первісному суспільстві. Саме в цей період спостерігаємо тісний взаємозв’язок суспільної та педагогічної діяльності.

Значна увага в освітній діяльності у часи античності приділялася вихованню.

Прикладом діаметрально різних підходів у виховному процесі можна вважати Спартанську та Афінську системи.

Основною діяльністю спартанців було ведення військових дій. Фізично слабкі діти у Спарті не мали права на життя, їх умертвляли. Вже з раннього дитинства юнаків готували до війни в одній великій школі, там їх навчали бути відважними та дисциплінованими. Цікавим є те, що жінки проходили аналогічну з чоловіками фізичну підготовку. “Єдиною метою було продукувати добрих вояків, до останку відданих державі; культурної чи наукової освіти не визнавали” [3, с.25].

На відміну від Спартанської системи Афінська була спрямована на формування гармонічної, високо духовної особистості, основним завданням якої було вдале поєднання фізичної та розумової досконалості. В Афінах значного розвитку набули такі науки як архітектура, математика, скульптура, живопис, художня література, історія, географія, філософські науки.

В античний період не може лишитися без уваги внесок в освітню, педагогічну діяльність таких мислителів як Сократ, Платон, Арістотель.

Так, Сократ на площах міст вів дискусії з питань моралі. Згодом сократівський стиль ведення бесіди в педагогіці почали називати евристичним. У своїх розмовах він закликав людей пізнати самих себе і вдосконалити свою мораль. Хіба не ця ідея покладена в сучасну основу теорії самовиховання. Актуальним сьогодні є ще один вислів Сократа:

“Я знаю, що я нічого не знаю”. Цей вираз, підтверджує неперервний процес – навчання і виховання протягом усього життя [3, с 26].

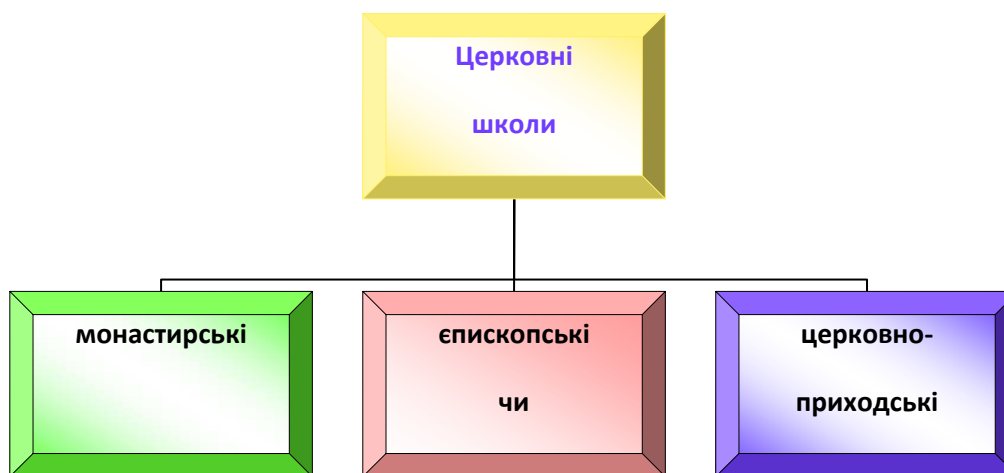

Рис. 2 Типи шкіл в добу Середньовіччя

Основою освіти за Платоном є процес “пригадування” та “уявлення”. “Для нього освіта – це сходження душі до ідеї Блага” [3, с 26]. У своїх відомих працях “Держава”, “Закон” Платон окреслив нову систему виховання молоді. Кожному він відвів певне місце у “своєї державі”, відповідно до цього кожна окрема категорія виховувалась, враховуючи ту соціальну місію, яка була на нього покладена.

Наскрізь доба Середньовіччя пронизана релігійною думкою. Усі школи в ті часи перебували на утриманні церкви, яка й визначала програми навчання та обирала склад учнів. Школи цієї епохи представлені трьома основними типами (рис 2.) [3, с 27].

В церковних школах дітей навчали елементам освіти, основою яких стало “7 вільних мистецтв”. Ці дисципліни, розділені на дві групи (Рис. 3). Як бачимо, великого

значення надавали “точним наукам” [3, с 28].

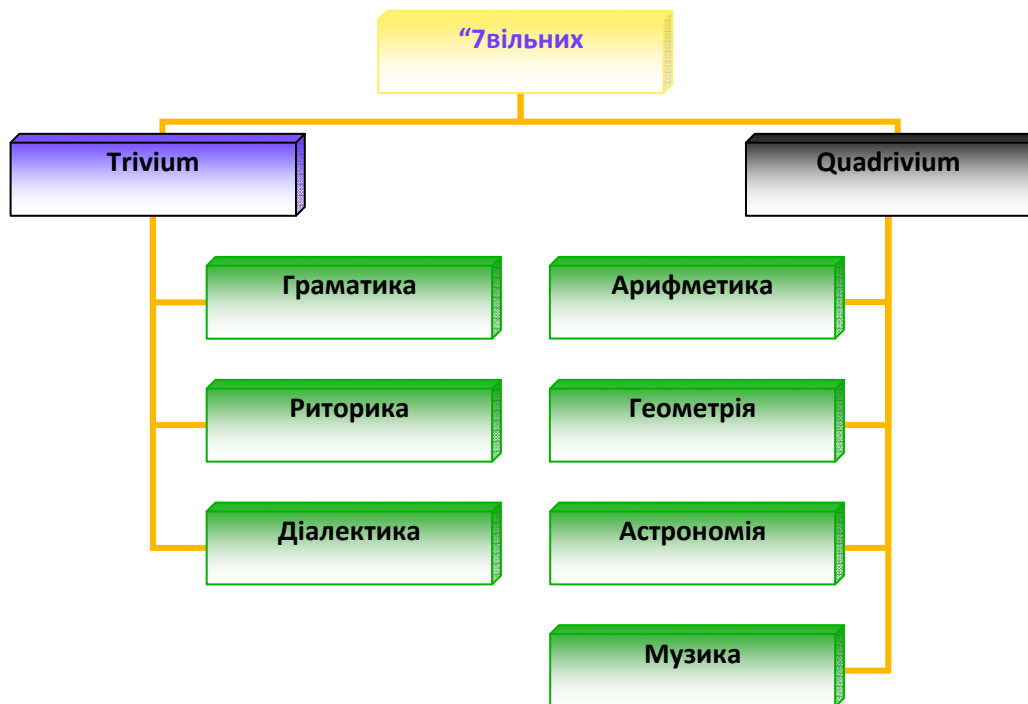

Рис. 3 “7 вільних мистецтв”

Наприкінці XI ст. з’являються школи, що не утримуються за рахунок церкви. Це пов’язано з тим, що виникає потреба у збільшенні кількості освічених людей. Роль церкви послаблюється, до освітнього процесу починають долучатися не лише привілейовані представники церкви.

XII–XIII ст. ознаменовано виникненням нової форми вищих навчальних закладів – університетів (від лат. “universitas” – сукупність). Першим статус університету отримала Вища правова міська школа в місті Болоньї (1155р) [3, с 29].

Добу Просвітництва вважають епохою великих географічних відкриттів. На цей період припадає розквіт Науки. “Еталоном епохи стала найбільш строга і досконала наука – математика” [3, с. 30]. Визначення людиною її місця у суспільстві, ідея рівності усіх перед законом, саме ці риси притаманні цьому періоду.

“Період епохи Відродження, однією з характерних рис якої був антропоцентризм, можна вважати другим етапом розвитку університетської освіти. У цей період формується новий тип університету, в якому теологічна проблематика відходить на другий план, звільнивши місце для проблематики людського буття. Третій етап в історії університетів розпочинається тоді, коли формується наукоцентриський тип культури” [3, с.30].

Визначною педагогічною подією даного століття стало написання Яном Амосом Коменським “Великої Дидактики”. У цій книзі автор намагався дати відповідь на одвічне питання: “Як передати знання, як навчити?”

Також не можна не відмітити освітній доробок таких мислителів як Ф. Вольтер, Д. Локк, Гельвецій, Ж.-Ж. Руссо.

Так, Д. Локк “наполював на практичному спрямуванні навчання, що є необхідним для ділових занять у реальному світі. Учений розділяв образ людини на частину свідомості, у якій люди підпорядковуються законам Бога, та частину розсудливості – підпорядкування законам держави. Він говорив, що першим завданням освіти і виховання

є навчити людину правильно застосовувати свій розум у пізнанні, бо невміння використовувати свій розум зумовлене недостатнім застосуванням природних здібностей. Друге завдання, на думку Локка, – зробити душу слухняною для дисципліни та розуму Третім завданням філософ називає вивчення характеру та особливостей душевної конституції дитини методом спостереження. Це допоможе виявити згубні нахили і окреслити шляхи їх подолання” [3, с.32].

Можна зробити висновки, що основи педагогічної діяльності Локка є незмінними і сьогодні.

Цікаві основи виховання подає Жан-Жак Руссо у своїх роботах. Він вважає, що велику увагу слід приділяти особистості дитини. Філософ намагався показати, що правильне виховання є засобом розв’язання корінних проблем. “Лише шляхом виховання можна перебудувати світ”, – говорив Руссо [3, с.33].

Актуальною і сьогодні лишається система принципів виховання, що виділив мислитель у своїх працях:

“а) кожному віковому періоду повинні відповідати особливі форми виховання і навчання;

б) виховання має бути трудовим і сприяти розвиткові самодіяльності та ініціативи учнів;

в) інтелектуальному вихованню повинні передувати вправи для розвитку фізичних сил і органів чуття вихованців” [3, с.34].

Не можуть лишитися непоміченими і внесок у розвиток освіти Клода Адріана Гельвеція. Він стверджує, що людина народжується без пристрастей і потреб. Все людське життя, за Гельвецією, це – неперервний процес виховання. Освіта і виховання у теоріях автора представлені як одне ціле.

Ідеалом епохи Нового Часу стала людина, “що зробила сама себе”. Яскравими представниками цього часу можна вважати Й. Песталоцці,

І. Канта.

І. Кант відкидає традиційні уявлення про сутність виховання. Він пропонує удосконалити систему виховання: звернути увагу на виховання підростаючого покоління. “На думку І. Канта, цілі людського існування поділяються на умовні, що визначаються мудрістю та мистецтвом, і безумовні – що залежать від моральності” [3, с. 35]. Мислитель вбачає безпосереднє поєднання таких понять як *мораль, культура та індивідуальна освіта*, що при цілісній взаємодії допоможуть сформуванню світогляду особистості.

XIX ст. ставило перед суспільством все нові й нові задачі. Суспільні, економічні та політичні зміни у світі не могли не відобразитися на освіті. Даний період є періодом формування нового типу культури, котра увібрала в себе досвід і досягнення усіх попередніх культур. Характерним для означеного періоду є те, що відбувалися пошуки оптимальної, здебільшого гуманітарної моделі освіти [3, с.36-37].

Висновки. Аналізуючи вище зазначене, не можна не погодитися з думкою В. П. Андрущенка, який зазначає: “Заглиблення в історію розвитку філософії і педагогіки дає підстави для висновку про те, що всі великі і видатні педагоги, як правило, були, водночас, відомими філософами і, навпаки, практично кожен великий філософ, як правило, завершував “будівництво” своєї філософської системи етикою, головний зміст якої складали вчення про мораль, теорія освіти і виховання. Візьмемо, наприклад, античних мислителів. Фалес і Демокрит, Сократ і Платон, Аристотель і Парменід. Хіба вони були лише філософами? Хіба вони не бачили життя? Хіба їх не цікавила доля людини, її навчання і виховання? Звичайно ж були, бачили, цікавила. Їхні етичні погляди – це чиста (теоретична) педагогіка. Лише з тією різницею, що висловлювалась вона на відповідному категорійному рівні, систематизовано і у відповідності до загально-

світоглядних установок тієї доби. І не менше. Те ж саме можна сказати й про великих педагогів. Руссо і Коменський, Пирогов і Дистервег, Толстой і Ушинський, Макаренко і Сухомлинський. Всі вони були не лише

знаменитими педагогами, але й видатними філософами, оскільки намагались осмислити всезагальне, наблизити його до ЛЮДИНИ, опрацювати механізми переведення в площину конкретної навчально-виховної діяльності” [4, с. 6-7].

Отже, “Освіта є механізмом її відтворення на індивідуально-особистісному і суспільному рівнях. Причому, індивідуальне в особистості, як правило, є унікальним і неповторним, суспільне – тим, що “делегується в освіту” як вимога конкретно-історичного типу культури” [4, с.9].

Використана література:

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю / В. П. Андрущенко – [2-ге вид. допов]. – К.: Знання України, 2008. – 819 с.
2. Андрущенко В. П. Філософія освіти в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку / В. П. Андрущенко, В. С. Лутай // Наукові записки АН ВШ України. – 2004. – Вип. 6. – С. 59 – 72.
3. Базалук О. О. Філософія освіти: навчально-методичний посібник / О. Базалук, Н. Юхименко. – К.: Кондор, 2010. – 164 с.
4. Філософія освіти: навчальний посібник / [за загальною редакцією В. Андрущенка, І. Предборської]. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 330 с.
5. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів / В. П. Андрущенко, Г. І. Волинка, Н. Г. Мозгова [та ін.]; ред. Г. І. Волинка. – Київ: Каравела, 2009. – 368 с.

Новицкая Т. В. История становление и развитие современного образования

Проанализированы этапы становления образования в разные исторические эпохи, выделены его характерные черты. Рассмотрены историко-педагогические проблемы образовательно-воспитательного процесса. Определяется место человека в образовательной деятельности. Подчеркивается определяющая роль образования в процессе формирования мировоззрения личности.

Ключевые слова: образование, обучение, воспитание, педагогика, человек, мировоззрение, образовательная деятельность, эвристическая беседа.

Novitskaia T. History of the formation and development of modern education

The article analyzes the stages of education in different historical periods, determines its characteristics; considers the historical-pedagogical problems of education and training process; determines man's place in the educational activity; emphasizes the defining role of education in the formation of outlook of personality.

Keywords: education, learning, upbringing, pedagogy, person, outlook, educational activity, heuristic conversation.

**Олефіренко Т. О., Слабко В. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

В статті розглянуто проблеми підготовки майбутнього учителя до професійно-творчої графічної діяльності, що являється особливо актуально у зв'язку зі зміною парадигми